

Ἡ περὶ τὴν πραγματικότητα ἀμεριμνησία μόνον παρὰ τοῖς τοιοῦτοις νέοις ὑφίσταται περιορισμόν, ὅσοι καθημερινῶς ἔρχονται εἰς ὄδυνηράν ἐπαφὴν πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς ὅλης αὐτῶν βιοτικῆς καταστάσεως. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν προλεταρικὴν νεολαίαν (περισσότερον δὲ αἰσθητῶς εἰς τὰ στρώματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤρχισαν νὰ γίνωνται προλεταρικά). Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τῆς πραγματικότητος στηριζομένων ἀγωνιστῶν εἶναι συνήθως μεγαλύτερος μεταξὺ τῶν ἐν τῇ πολιτικῇ πάλλῃ τελουσῶν ὁμάδων ἢ μεταξὺ τῶν πολιτικῶς ἐξησφαλισμένων. Ὁ προλετάριος γνωρίζει τί θέλει. Κέκτηται ἀπτόν σκοπόν, εἰ καὶ λίαν περιωρισμένον διὰ τῆς προοπτικῆς τῆς ζωῆς του. Οἱ ἄλλοι δυσκολεύονται νὰ ἀποφασίσουν τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὀλίγον γνωρίζουν τὸν κόσμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ζοῦν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον τυπικόν ἐν τῇ συνελεύσει τῶν μελῶν τῆς κινήσεως τῆς νεολαίας, τῇ γενομένῃ, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1920 ἐν Hofgeismar. Οἱ ἐλεύθεροι γερμανοί, οἱ ὅποιοι κατήγοντο ἐκ τοῦ μικροαστικοῦ στρατοπέδου καὶ εἶχοντο τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, ἦσαν ἐντελῶς ἀνίκανοι ὅπως δηλώσουν ὠρισμένους πολιτικούς σκοποὺς τῆς βουλήσεως αὐτῶν. Κατὰ πρῶτον λόγον εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν σκοπὸν τῆς αὐταγωγῆς ἢ τῆς «ἀνθρωποποιήσεως» (πολὺ δικαίως, ἐὰν δὲν ἐβίαζε νῦν ἡμᾶς ἡ ἀνάγκη). Διὰ τοῦτο ἔρρεπον πάντες εἰς τὸ νὰ π ρ ο τ ᾶ ξ ο υ ν τῆς πολιτικῆς τὴν παιδαγωγικὴν ὡς εἶδος τι πολιτικῆς προπαιδείας. Οἱ κομμουνισταὶ εἶχον «ἀκηρτισμένον» πρόγραμμα δράσεως. Τοὺς ἄλλους ἐθεώρουν ὡς τοὺς «αἰωνίως ἀώρους», ἀναποφασίστους, τὸ «τέλημα». Χαρακτηριστικὸς διὰ τὴν ἀνωριμότητα τῶν ἐλευθέρων γερμανῶν ἦτο καὶ ὁ διαρκῶς διαφαινόμενος φόβος νὰ λάβουν τέλος ἀ π ο φ ᾶ σ ε ι ς καὶ διακόψουν οὕτω τὴν μακαρίαν κατάστασιν ἀπεριορίστων ἐνδεχομένων. Ὅπως δὲποτε καὶ ἂν σκέπτεται τις ἀπὸ πολιτικῆς ἐπόψεως περὶ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς κινήσεως τῆς νεολαίας κατὰ τὸ 1920—σήμερον τὰ πράγματα μετεβλήθησάν πως—ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς ψυχολογίας τῆς ἡβης εἶναι τὸ φαινόμενον γνήσιον. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐσκέπταντο μόνον τὴν «ἀνθρωποποίησιν» αὐτῶν, ἦσαν τυπικῶς νεώτεροι, ἐνῶ τούναντίον αἱ (φυσικὰ δάνειαι) ἀγωνιστικαὶ φράσεις καὶ αἱ

ἀρνήσεις τῶν κομμουνιστῶν περιεῖχόν τι τὸ μὴ νεανικόν. Ἄλλως τε ἡ μεταξὺ αὐτομορφωτῶν καὶ πολιτικῶν γραμμῆ οὐδαμῶς συμπίπτει πρὸς τὸ ὄριον τὸ ὑπάρχον μεταξὺ προλεταρικοῦ καὶ ἀστικοῦ κινήματος τῆς νεολαίας. Μεταξὺ τῆς ἐργατικῆς νεολαίας ἀναζῆ ἀκριβῶς σήμερον βαθὺς πόθος, ὅπως μετάσχη πρῶτον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ διὰ μορφώσεως, ἐπιστήμης, ἀκόμη δὲ καὶ θρησκείας, πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν τάξεων. Τὸ κόμμα παραπονεῖται ἐν μέρει ζωηρῶς διὰ τὴν πρὸς τὸ κλασσικὸν πνεῦμα τῆς Βαϊμάρης κλίσιν ταύτην. Κατὰ βάθος πρόκειται περὶ τῆς μεταξὺ τῶν κοσμολογικῶν θεωριῶν ἀκολουθοῦ ἀντιθέσεως: «Πρῶτον ὁ νέος ἄνθρωπος καὶ ἔπειτα ἡ νέα ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξις» ἢ «πρῶτον ἡ συντριβὴ τῆς πραγματικῶς ὑφισταμένης κοινωνίας καὶ ἔπειτα ἡ νέα ἀνθρωπότης».

Τὸ γνήσιον κίνημα τῆς νεολαίας ἀποκρούει, ὡς γνωστόν, τὰ κόμματα. Τὴν ἐποψίν ταύτην στηρίζει ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ὀργανικῆς φύσεως στερουμένην καὶ ἐπὶ ὑπολογισμῶν στηριζομένην μορφήν τοῦ σημερινοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος τῆς Γερμανίας. Πολλοὶ θὰ συμφωνήσουν εὐχαρίστως πρὸς τὸ συναίσθημα τοῦτο. Ἄλλ' ἐν τῇ ἀποκρούσει ταύτῃ ἐμπεριέχονται περισσότερα πράγματα· ἐν αὐτῇ συνυπάρχει ἡ ἀπόρριψις συγκεκριμένης συνεργασίας εἰς ὀρισμένους πολιτικοὺς σκοποὺς καὶ στερεᾶς δεσμεύσεως εἰς αὐτούς. Διότι εὐχῆς μὲν ἔργον εἶναι νὰ γίνουν τὰ κόμματα ἡμῶν καλότερα (εἴθε πρὸς τοῦτο νὰ βοηθήσῃ ὁ θεὸς καὶ ὁ γερμανικὸς δαίμων), ἀλλὰ κόμματα θὰ ὑφίστανται ἐφ' ὅσον ὑπάρχει πολιτικὸς βίος. Ὁ ἀρνούμενος αὐτὰ ἀρνεῖται τὴν πολιτικὴν. Κατὰ βάθος δὲ ἡ κίνησις τῆς νεολαίας εἶναι, δύναμις ἤδη τῆς δηλώσεως αὐτῆς ταύτης, νέον—ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ βουλή μὴ ἀντιπροσωπευόμενον—κόμμα. Οὕτω ἐξ ὄλων τῶν εἰρημένων συνάγεται τὸ ἐξῆς· αὐτὴ αὐτὴ ἡ νεολαία συναισθάνεται ἐξ ἐνστικτοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμη ὄριμος πρὸς τὴν κυρίως πολιτικὴν δράσιν. Φέρει ἐν ἑαυτῇ τὰς μάλιστα ἀποφασιστικὰς πολιτικὰς δυνάμεις κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον ἀντιπροσωπεύει νέαν πνευματικότητα καὶ μετ' αὐτῆς κινητήριον δύναμιν πρὸς νέαν κατεύθυνσιν ἀγούσαν. Τοῦτο δ' ὁμῶς εἶναι πολιτικὴ «δύναμις», ὅχι πολιτικὴ «ἐνέργεια».

Ἐναντί τούτου εἶναι πολὺ γονιμωτέρα ἢ νεολαία ἐφ' ἧσων θεωρεῖται ὡς ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ μεταβληθοῦν εἰς ζωὴν καὶ ἐνθουσιασμὸν μεγάλοι σκοποὶ τῆς πολιτικῆς, καταγόμενοι ἐκ τοῦ ὄριμου κόσμου. Δὲν ὑποδεικνύει μὲν σκοπούς, ἀλλ' εἶναι προσιτὴ εἰς τὴν γνησίαν πολιτικὴν καθοδήγησιν, τότε δὲ καθίσταται πλουσία εἰς δρᾶσιν. Πολλάκις οἱ πολιτικοὶ σκοποὶ βασιζονται ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, ἐπὶ τῶν μεγάλων σημείων τῶν ἀποτελούντων τὸν κολοφῶνα αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς διὰ τούτων χαρακτηριζομένης ἀποστολῆς τοῦ οἰκείου λαοῦ. Ἡ ἱκανότης, τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ νέοι ὅπως ἐνθουσιῶν διὰ τὸ παρελθὸν τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἔθνους καὶ ὅπως ἀναλαμβάνουν αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν, φαίνεται ὅτι ἀντιφάσκει εἰς τὴν προτέραν ἡμῶν βεβαίωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νεολαία σκέπτεται κατὰ βάθος ἄνευ ἱστορίας καὶ «κατὰ ριζοσπαστικὸν τρόπον» ἀνιστορήτως. Ἄλλ' ἡ ἀντιφασίς εἶναι φαινομενικὴ μόνον. Διότι ἐνταῦθα πρόκειται οὐχὶ περὶ τοῦ «Πρότερον», οὐχὶ περὶ «τελευτησάντων χρόνων», ἀλλὰ περὶ πλήρους ζωῆς παρόντος, τὸ ὁποῖον βυθίζει μόνον τὰς ρίζας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς τὸ παρελθόν. Ἄς διακρίνωμεν μετὰ τοῦ Nietzsche τὴν ζωντανὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς παλαιολογούσης φιλολογίας ἢ ἀπὸ τῆς ἀπλῆς συντηρητικῆς ροπή. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ «αἰωνία ἱστορία», ἡ ὁποία ζῆ διὰ μέσου ὄλων τῶν ἐποχῶν ὡς ἀπολυτροῦσα καὶ γονιμοποιούσα δύναμις. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι πλέον θρησκευτικὸν ἔδαφος.

Ἄλλ' ὁμως ἡ νεολαία ἀντιλαμβάνεται τῇ βοήθειᾳ λεπτοῦ τινος ἐνστικτοῦ τοὺς θέλοντας νὰ «ζεύξουν αὐτὴν» μόνον διὰ πολιτικούς σκοπούς. Ἡ ρήτρα : «ὁ ἔχων τὴν νεολαίαν ἔχει τὸ μέλλον» εἶναι εἰς αὐτὴν μισητὴ, διότι νοεῖται συχνὰ ἐντελῶς ἐπιπολαίως ὡς συμβουλὴ πρὸς ὑποδούλωσιν αὐτῆς. Δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι ἐκρήγνυται τότε μετὰ μείζονος ἰσχύος τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ «συστήματος», τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλως εἶναι πάντοτε παρὸν, καὶ τότε ἐμφανίζεται πάλιν τὸ τυπικὸν διὰ τὴν νεότητα φαινόμενον τῆς ἀποστασίας. Αἱ συνθήκαι ἄλλως τε αὐταὶ μετέχουν πολὺ περισσότερον τοῦ μὴ δεκτικοῦ λόγου καὶ συναισθηματικοῦ ἢ ὅσον δύναται νὰ διαγνώσῃ ἢ κατὰ παράδοσιν κομματικὴ πολιτικὴ. Αἱ πολιτικαὶ δοξασταὶ καὶ ἐπόψεις, ἐφ' ἧσων δὲν ἐπιβάλλονται

ἀπλῶς ὑπὸ τῆς διὰ τῶν πραγμάτων δεδομένης καταστάσεως, δὲν εἶναι ἀλήθειαι ἔχουσαι θεωρητικὸν κῦρος, τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποδείξῃ, ἀλλ' εἶναι δυνάμεις. Εἶναι ἢ εἰς τύπον ἢ εἰς πρόγραμμα ἀναχθεῖσα ὠθητικὴ δύναμις τῆς ἐν αὐτοῖς ὑποκρυπτομένης ἀγωνιστικῆς βουλήσεως. Αὕτη δὲ πάλιν εἶναι καὶ παρὰ τῷ καθ' ἑκάστον ἀτόμῳ καὶ ἐντὸς τῶν ομάδων προϊόν τῆς ὁλότητος, τῆς ζωῆς αὐτῶν, τ. ἔ. τῆς ἐνδομύχου αὐτῶν θεμελιώδους φορᾶς, τῆς εἰς αὐτοὺς ἰδιαζούσης ἐξωτερικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ τῶν περιπετειῶν αὐτῶν. Πολιτικᾶς ἀληθείας δὲν δυνάμεθα νὰ «ἀποδείξωμεν», ἐπειδὴ ἐξαρτῶνται πολὺ περισσότερον ἐκ τῆς ἐν τῷ ὑποστηρίζοντι αὐτὰς ὑποκειμένης οὐσίας τῆς ζωῆς ἢ ὁ σχηματισμὸς τῶν λοιπῶν θεωριῶν. Εἶναι ἐλαύνουσαι ἰδέαι οὐχὶ σοφαὶ διακριβώσεις· περιέχουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ κερτημένοι αὐτὰς θέλουσιν, οὐχὶ μόνον ἐκεῖνο, ὅπερ γνωρίζουσιν. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετασχηματίσωμεν τὴν ὑπόστασιν τῆς συνειδήσεως τοῦ πρόλεταρλου διὰ λογικῶν ἀπλῶς ἐπιχειρημάτων. Θὰ ἔπρεπε πρὸς τούτοις νὰ κατάρθοιτο ἢ μεταβολὴ τῆς ὅλης αὐτοῦ καταστάσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ ἔχει ὡς ἡ ἰδεολογικὴ ἀντανάκλασις πρὸς τὰ πραγματικὰ θεμέλια, τὰ ὁποῖα ὁμοῦς δὲν συνίστανται (ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Marx) μόνον εἰς τὴν οἰκονομικὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν σύνολον ὕλικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν. Ἡ πρὸς ἀντικειμενικότητα βούλησις τῶν σοφῶν θὰ ἐσήμαινε τὸν θάνατον τῆς πολιτικῆς. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται μερικαὶ ἐλλείψεις τῆς πολιτικῆς τῶν καθηγητῶν.

*Ὡς ἐφαρμόσωμεν νῦν ταῦτα εἰς τὴν νεολαίαν. Τὰ πολιτικὰ ἐνστικτικὰ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἰδέαι τῆς νεολαίας οὔτε διὰ τῆς πλήρους ἐπαφῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα ἀνεπτύχθησαν οὔτε ἐπὶ τῆς πραγματικότητος ἐδοκιμάσθησαν. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης δὲν μετέχει εἰσέτι ἐνεργῶς τῆς πολιτικῆς ἡ νεολαία. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡ νεολαία ἀπλῶς ὡς νεολαία κέκτηται ὀρισμένην πνευματικὴν ὑφήν, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται ὡς ὠθητικὴ δύναμις—εἴτε πρὸς σωτηρίαν εἴτε πρὸς καταστροφὴν—εἶναι πολιτικὸς παράγων μεγίστης σημασίας, ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ νέον τοῦτο θν θὰ ἀξήθη καὶ θὰ προσλάβῃ ἡμέραν τινὰ ὄριμον μορφήν. Ὁ νεαρὸς Schiller δὲν ἦτο ἀξία λόγου πολιτικὴ δύναμις διὰ τὸν Karl Eugen. Ἀλλ' ὅ,τι

ένυπῆρχε μὲν λαμβανόντως ἐν τοῖς «Λησταῖς», ἐξέλαμψε δὲ ἐν τῷ «Don Carlos», ἐξειλύθη βραδύτερον εἰς τὴν μεγάλην δύναμιν τῆς πολιτικῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων, τῆς ὁποίας τὸ πρόγραμμα δὲν ἦτο ἄλλο τι ἢ διατύπωσις νέου τρόπου υπάρξεως καὶ νέας κοινωνικῆς στοιβαδεύσεως τῶν δυνάμεων. Ὁ Otto Braun ὄρμηθη ἐκ σοσιαλιστικῶν περὶ πολιτισμοῦ ὀνείρων. Ἐπειτα ἐσχεδίαζεν εἰκοσαετῆς κατὰ τὸν πόλεμον τρίτομον ἔργον περὶ τῆς «Πολιτείας», πλήρες πρόγραμμα ὄχι τόσον νέου κόμματος ὅσον νέου φρονήματος, ὄχι τόσον νέας τάξεως ὅσον νέας νεολαίας. Τέλος, ὄλιγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτόν, ὡς εἰς τὸν Ernst Wuerhe καὶ τοὺς von Langemarck, ἡ ἀλήθεια: «Ἐν πράγμα κατενόησα τώρα σαφῶς τὸ ὕψιστον, ὅπερ δύναται νὰ ἐπιτύχη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ζωῇ, δὲν εἶναι οὔτε ἡ δόξα οὔτε ἡ εὐτυχία οὔτε τὸ ἀξίωμα, οὔτε τέλος ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐθεώρουν ὡς τὸ ὕψιστον, τὸ ἔργον δηλ., ἀλλὰ τοῦτο μόνον, νὰ γίνῃ τ. ἔ. ὑπόδειγμα, τοιοῦτος, ὥστε νὰ ἐπιδρᾷ διὰ μόνης τῆς υπάρξεώς του ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιοῦτοτρόπως ἐπέδρασεν ὁ Καῖσαρ, ὁ Χριστός, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἀλέξανδρος».

Μέχρι τοῦδε ὁμιλήσαμεν περὶ τῆς πολιτικῆς ὡς τῆς τέχνης πρὸς κτήσιν δυνάμεως ἐν τῷ κράτει καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Ἄλλὰ πολιτικὴ εἶναι καὶ ἡ γνῶσις τῆς φύσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ κράτους, καὶ ἐπομένως πολιτικὴ ἐποψὶς καὶ προσαρμογὴ εἶναι σχέσις πρὸς τὸ κράτος.

Εἶναι ἀπέριως δυσχερὲς νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ τῆς φύσεως τοῦ κράτους, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἰδιαιτέρας ἱστορικὰς φάσεις τῆς ἐξελιξεως τοῦ κράτους καὶ τὰς ἰδιαιτέρας μορφὰς τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ κράτους. Τὸ ἐν ὅμῳς τοῦτο δύναται νὰ λεχθῆ γενικῶς περὶ τοῦ κράτους, ὅτι ἀποτελεῖ πλάσμα δυνάμεως ὑπερατομικόν, ὀργανωμένον καὶ κατὰ νόμους ἐρρυθμισμένον. Ἐντὸς τοῦ κράτους ζῆν σημαίνει μόνον ἀντιδικεῖν κατὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ταύτης δυνάμεως. Τοῦναντίον κρατικὸν φρόνημα ἔχειν σημαίνει ὅτι τὸ «κρατικόν» εἶναι ζωντανὸν ἐντὸς ἐνὸς ἐκάστου ἀτόμου. Ἄλλὰ τὸ κρατικὸν ἐμφανίζεται ὡς λίαν πολύπλοκον καὶ πέρα τοῦ ἀτόμου χωροῦσα κατεύθυνσις βουλήσεως, ἡ ὁποία ἐποικοδομεῖται ἐπὶ τῆς ἐπὶ μέρους βουλήσεως τοῦ ὑποκειμένου, ἀναγκάζει αὐτὸ νὰ ὑπηρετήσῃ

αὐτὴν καὶ οὕτω αἶρει αὐτὸ μίαν βαθμίδα ὑπεράνω αὐτοῦ. Τὸν τρόπον, καθ' ὃν ζῆ τὸ «κρατικὸν» ἐν τῷ καθ' ἕκαστον καὶ τίνες τύποι εἶναι ἐνταῦθα δυνατόι, ἐπραγματεύθη ἤδη ὁ Πλάτων ἐν τῷ 8ῳ καὶ 9ῳ βιβλίῳ τῆς «Πολιτείας»: ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, ὁ Πολύβιος, ὁ Μακιαβέλλης καὶ ὁ Μοντασκοιῆ ἠκολούθησαν αὐτὸν καὶ εἰς ταῦτα. Κρατικὸν φρόνημα ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς εἶναι (ἀκριβῶς ὡς τὸ ἐννομὸν φρόνημα) ἀείποτε παρουσία πέρα τοῦ ἀτόμου χωρούσης πνευματικότητος ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀτόμου. Περιέχει τὰς δύο κυρίας ὕψεις τοῦ συνυποβαστάζειν καὶ τοῦ προσαρμόζεσθαι εἰς ὑπερατομικὸν τι ὀργανωμένον ὅλον. Ἐφ' ὅσον τὸ κράτος ζῆ ἐν ἡμῖν, εἴμεθά τι πλεόν ἢ καθ' ἕκαστον ἄνθρωποι, πλεόν ἢ ἀντιπρόσωποι ὁμάδων καὶ συμφερόντων, πλεόν ἢ ἄνθρωποι ὀρισμένου κόμματος ἢ τάξεως.

Ποία εἶναι ἡ σχέσις τῆς νεολαίας πρὸς τὴν μορφήν ταύτην τῆς πνευματικότητος; Τὴν ἀπάντησιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δώσωμεν διὰ βραχείας τινὸς φράσεως. Ἐν τούτοις τὸ θεμελιώδες γεγονός τοῦ ψυχικοῦ βίου τῶν ἐφήβων, ἡ τροπὴ δηλ. αὐτῶν πρὸς τὴν ὑποκειμενικότητα, συνεπάγεται σχέσεις ἀντιθέσεως πρὸς τὰς ὑπερυποκειμενικάς ἐν γένει μορφάς τῆς ὀργανώσεως. Ὁ συντόμως περὶ ἑαυτὸν ἀπησχολημένος, ὁ ἀπαιτῶν κατὰ συνέπειαν πολλὰ δι' ἑαυτὸν, ἔχει ἰσχυρὰν προδιάθεσιν πρὸς τὰς προσωπικάς σχέσεις, οὐχὶ δὲ ἀκόμῃ πρὸς ταιαύτας, αἵτινες εἶναι τόσον ὑπερπροσωπικάι, ὥστε νὰ καταντοῦν ἀπρόσωποι. Ἡ πρόσφατος ὑπὸ τοῦ ἐφήβου ἀνακάλυψις ἑαυτοῦ ὡς καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχοντος ἀτόμου, φέρεται πρὸς κατεύθυνσιν ἀντικρυς ἀντίθετον τῆς εἰς τὸ ἀντικειμενικὸν ἀφοσιώσεως. Διὰ τοῦτο τὸν θεμελιώδη κοινωνιολογικὸν τρόπον τῆς νεολαίας ἀποτελεῖ ὁ φιλελεύθερος ἀτομισμὸς, ὁ ὁποῖος εὐρύνεται ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς μικροὺς προσωπικοὺς κύκλους (εἰς εἶδος τι ἀτομισμοῦ, ὅλον ἔχουν αἱ αἰρέσεις). Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ἀείποτε ἀγωνιώδη κατοχύρωσιν τοῦ Ἐγὼ καὶ τὴν τάσιν, ὅπως δι' ἰσχυρῶν ἀρνήσεων ἐναντι ἄλλων κύκλων ἀναδεικνύουν δι' ἑαυτοὺς ἐντανώτερον τὰς ἀκαθορίστους ἐτι γραμμάς τῆς ἰδίας αὐτῶν φύσεως. Ὁ δι' ἀρνήσεως ὑποβασταζόμενος ἀτομισμὸς οὗτος («ὁ θεμελιώδης» προτεσταντικὸς «χαρακτήρ»)

ἀρύεται ἐν Γερμανίᾳ ἐνισχύσεις ἐκ σταθερᾶς τινος ιδιότητος τοῦ λαοῦ.

Ἰσχυρίσθησαν νεώστι ὅτι διὰ τὴν ὑπόστασιν ἀκριβῶς ὑγιοῦς συνειδήσεως τοῦ Ἐγὼ ἀπαιτεῖται ὀρισμένως «ὀμαδική συνειδήσις» κεκτημένη ὀρισμένην καὶ σταθεράν κατεύθυνσιν, οἷα παρέπεται ἡμῖν διὰ τῶν συμβιατικῶν ἢ ἐργατικῶν κοινοτήτων· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ἡ αἰφνιδία καταστροφή ἢ ἡ ἐπίσχεσις τῆς ὑφῆς ταύτης εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ ὑπὸ ὄρους τινὰς εἰς ψυχικὰς νοήσεις. Καὶ ὁ ἔφηβος φυσικὰ ζῆ διαρκῶς ἐντὸς τοιούτων ὀμαδικῶν ἐπόψεων, ὡς μέλος οἰκογενείας, σχολικῆς τάξεως, φιλικοῦ κύκλου, ἴσως μάλιστα καὶ κοινωνικῆς τάξεως. Ἄλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι μορφαὶ τῆς ὀμαδικῆς συνειδήσεως, αἱ ὅποια, ὡς τὸ ἔθνικόν συναίσθημα, ἀναπτύσσονται αὐτομάτως καὶ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ δὲν στηρίζονται ἐπὶ πολυπλόκων μεσολαβήσεων. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς συνειδήσεως τῆς οικειότητος, αἱ ὅποια προϋποθέτουν λίαν πολὺπλοκον ὀργάνωσιν καὶ δυνατόν νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μόνον τῆς προσαρμογῆς εἰς τοιοῦτο ὑπερατομικόν ὄλον ἐνεργείας. Τὸ ἀνώτερον τοῦτο «Ἡμεῖς» εἶναι ἠθικὴ ἐνέργεια, ἡ ὅποια δὲν ἐπιτυγχάνει ἄνευ σκληρᾶς αὐταγωγῆς.

Ὁ γινώσκων τὴν νεολαίαν γνωρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδία μόνον μετ' ἐξαιρετικῆς δυσκολίας «ὀργανώνει» ἑαυτήν. Ρέπει πρὸς τὸν χαλαρὸν σύνδεσμον καὶ πρὸς τὴν ζωηρὰν προσωπικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ψυχῶν. Ἄλλ' εἶναι ἀντιπαθὴς εἰς αὐτὴν ἢ ἐν τῇ ὀργανώσει ὑπάρχουσα ἀποχὴ ἀπὸ τῆς ζωῆς, ἢ τεχνητῆ, σχεδὸν μηχανικὴ ρύθμισις τῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἢ εἰς μονομερεῖς σκοποῦς συγκέντρωσις. Σχολικὴ τις τάξις κέκτηται πνεῦμα ἀλληλεγγύης, εἴτε πρὸς τὸ καλὸν εἴτε πρὸς τὸ κακόν, κατὰ τὰς περιστάσεις. Ἄλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ συμπλέγματός τινος στενῶν σχέσεων, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἢ ζωὴ, καὶ δὲν εἶναι ἐπομένως προῖον κατὰ λόγον καὶ ἐσκεμμένης ὀργανώσεως. Νεανικοὶ σύνδεσμοι ἐν Γερμανίᾳ χρησιμεύουν ὡς ἕδαφος διαρκῶν μικροφιλοτιμιῶν καὶ ἀνταγωνισμῶν. Πρὸ τοῦ πολέμου ἀπεδείχθη ὅτι αἱ ἡλικίαι τῶν μὴ ὑπεχόντων ἀκόμη στρατιωτικῆν ὑποχρέωσιν ἐτῶν οὐδὲλως ἠρέσκοντο εἰς τὸν αὐστηρῶς στρατιωτικὸν τρόπον

παρὰ πᾶσαν τὴν πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν στολὴν ἀγάπην. Καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν φοιτητῶν συγκροτούμεναι ὀργανώσεις εἶναι, ὡς πᾶς παρακολουθήσας αὐτὰς γινώσκει, κατὰ κανόνα ἀσθενεῖς καὶ πρὸς ζωὴν ἀνίκανοι, διότι οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἀξιωματοῦχοι τηροῦν ἀπαρεγκλίτως τὴν γραμμὴν, ἣν ὑπαγορεύει τὸ ἀξίωμα αὐτῶν. Ἀτελεύτητος πλήμμουρα ἐρίδων καὶ συζητήσεων, ὀλίγη ἢ οὐδεμία θετικὴ ἐργασία. Ἐπὶ τινα χρόνον ἢ μετὰ τῶν μορφῶν τούτων παιδιὰ εὐχαριστεῖ, ἀλλ' ἢ εὐχαρίστησις αὕτη ἐξαλείφεται ταχέως, ἢ δὲ ὑπόθεσις ἀποκοιμᾶται ἢ «ἐξατμίζεται».

Ἡ νεολαία δὲν στερεῖται μόνον εἰς ἰκανὸν βαθμὸν τοῦ χαρίσματος ὅπως ὀργανῶνῃ ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ δυσχερῶς δέχεται νὰ συγκροτηθῇ εἰς ὀργάνωσιν ὑπερατομικοῦ περιεχομένου. Ἐνταῦθα προστίθεται διαταράσσουσα καὶ ἡ ξένη βούλησις· μόλις φανῇ ὅτι πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ τι ἕξωθεν εἰς τὸν ἐφηβικὸν βίον, ἀφυπνίζεται ἡ ὀρμέφυτος ἀναρχία τῆς προσωπικότητος. Ἄλλ' ἔχομεν ὅμως ἐνταῦθα μίαν ἐξαιρέσιν· ἐὰν δηλ. τὸ ἀξιολογικὸν περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ὀργανωθῇ, εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὴ ἰδέα, τότε ἡ νεολαία συναρπάζεται ὑπ' αὐτῆς πολὺ εὐκολώτερον τῆς ὠρίμου ἡλικίας. Εὐκόλως προσφέρει τις ὡς θυσίαν τὸν περιορισμὸν τῆς ἀτομικότητος εἰς τὸ ἐνθουσιαστικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον γεννᾷ ἡ συνειδήσις, ὅτι συνεργάζεται εἰς πραγματικῶς μεγάλην ὑπόθεσιν. Τὴν ἐνθουσιῶσαν ταύτην δύναμιν εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσουν παροδικῶς σκοποὶ τοῦ κοινοῦ βίου· μεγάλη θεατρικὴ παράστασις, δημοσπονδιακὴ ἐορτὴ, φιλανθρωπικὴ ἐνέργεια, ἐφηβικὴ σταυραφορία (λ. χ. ἐναντίον τῆς ἀνηθικότητος τοῦ κινηματογράφου). Ἡ ἐκ νέου μετάπτωσις εἰς τὸν ἀτομισμὸν τῆς ὁμάδος καὶ τῆς προσωπικότητος συνηθίζει, ἐννοεῖται, νὰ ἀρχίζῃ ἤδη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δράσεως, σπανίως δὲ λείπει περὶ τὸ τέλος ἐντελῶς.

Ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦτο εἰς ἐνθουσιασμὸν ἐμβάλλοντος ἰδανικοῦ περιεχομένου εἶναι δυνατόν νὰ προσεγγίσῃ καὶ τὸ κράτος ἐπίσης τὴν νεολαίαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καθίσταται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἡλικίαν πρόθυμος νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτό, νὰ υποβληθῇ χάριν αὐτοῦ εἰς θυσίας καὶ ἐνθους νὰ ρίψῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ νεανικὰ σώ-

ματα εἰς τὸν θάνατον. Τὰ πάντα διευκολύνει ἐνταῦθα ἡ αἰσθητοποίησης καὶ ἡ ἐγγύτης τοῦ κράτους. Ἡ ἰδανικότης τῆς ἐφηβικῆς συνειδήσεως κατανακᾷ τότε τὴν πρὸς τὴν ἀτομικότητα ροπὴν αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον διατηρεῖται ὁ ἐνθουσιασμός εἶναι ἡ νεολαία ἀπεριορίστως πρόθυμος εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὸ κράτος καὶ τὸν στρατόν. Ἄλλ' ὅταν οὗτος ἐξατμισθῇ, ἐπανέρχονται πάλιν ἰσχυρότεροι ἄλλαι ἰδέαι, ὡς λ. χ. ἡ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου, ἡ ἀποσύρεται τις εἰς τὸ χάος καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἐνδομύχου κόσμου, τρόπον τινὰ ἀπηλλαγμένος τῆς ὑποβολῆς τῆς μεγάλης ἐξ ἀντικειμένου πνευματικῆς δυνάμεως, ἡ ὅποια περιέβαλλεν ἕως τότε καὶ αὐτόν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι ἀληθές ὅτι δύναται μὲν νὰ γεννηθῇ τις γερμανός, ἀλλ' οὐχὶ πρῶστος. Ὁ γερμανικὸς ἀτομισμὸς τῆς προσωπικότητος καὶ ὁ φυλετικὸς ἀτομισμὸς εἶναι ἔμφυτος καὶ συνέχεται πρὸς τὴν γερμανικὴν «ἐσωτερικότητα», τὴν θρησκευτικὴν τροπὴν τοῦ βλέμματος πρὸς τὰ ἔσω καὶ τὴν ποικίλουσαν αὐταγωγίην. Τὸ πρῶστικόν πνεῦμα εἶναι προῖον ἀγωγῆς. Πρὸ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει νεολαία τείνουσα ἐλευθέρως πρὸς αὐτό. Τοῦτο κωλύει ἡ ὑπεράγαν νηφαλία ἰδέα τοῦ καθήκοντος, ἡ ἔννοια τῆς ὑπηρεσίας μετὰ τῆς αὐστηρότητος αὐτῆς τῆς περιλαμβανούσης τὰ πάντα ἐξ ἴσου, μικρά τε καὶ μεγάλα. Τὸ ὑπηρετεῖν ὡς ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως ὑπηρετεῖν προϋποθέτει μέγαν βαθμὸν ἠθικῆς ὠριμότητος καὶ ἐξυψώσεως τῆς ἀτομικότητος μέχρι τοῦ ὑπερατομικοῦ. Ἡ οὐσία τοῦ πρῶστικοῦ πνεύματος, ἡ ἐν τῇ Γερμανίᾳ κτηθεῖσα, ἀπαξ κατὰ τρόπον μὴ οἰκονομικὸν δαπανηθεῖσα μόλις μετὰ δεκαετηρίδας εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκατασταθῇ πάλιν. Ἀποτελεῖ τὴν ἔμπρακτον ἀπόδειξιν ἐκείνου, ὅπερ ἡδύνατο ὁ γερμανὸς ἐφ' ἑαυτοῦ, τ. ἔ. ἐν μέρει καθ' ἑαυτοῦ. Οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ἐμφανίζονται διαρκῶς ἐκ νέου. Ἄλλὰ Φρειδερίκος ὁ μέγας ἐγένεν ὅ,τι ἦτο ἐν τῇ σκληρᾷ σχολῇ τοῦ πατρός· ὁ Kant, ὁ Fichte, ὁ Hegel εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτόν καὶ τὸ κράτος του, ὅτε τὸ φιλοσοφικὸν αὐτῶν πνεῦμα—ἴσως κατὰ τὸ λυκόφως ἤδη—ἤρχισε τὴν πτῆσίν του. Ἡ ἐπιτέλεσις ὡσαύτως τοῦ καθημερινοῦ καθήκοντος καὶ ἀνευ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις φέρει ἡμᾶς πέρα ἡμῶν τῶν ἰδίων, δὲν ἀνήκει εἰς τὰς φυσικὰς

ὄρμας τοῦ ἐφήβου. Οὗτος ἀφίνει νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τοῦτο καὶ ὑποτάσσεται εὐχαρίστως, παρὰ τοὺς κομπορρήμονας λόγους, εἰς τὴν σαφῆ καθοδήγησιν πρὸς ὑπερατομικὸν ἠθικὸν "Ὀλον, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐλευθεροῦται ἀπὸ τοῦ ἐνδομύχου αὐτοῦ χάους. Ἐξ αὐτοῦ ὁμῶς δὲν εὐρίσκει τὴν ὁδὸν ταύτην.

Πρέπει νὰ διακρίνωμεν αὐστηρῶς μεταξὺ ὀργανικῶν μορφῶν τῆς συμβιώσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως. Ἡ τελευταία αὕτη φέρει κατὰ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρα μὴ ὀργανικόν· δὲν αὔξει, ἀλλὰ δημιουργεῖται· ἔχει ἐπινοηθῆ, δὲν ἔχει γεννηθῆ ἐκ τῆς ἀνάγκης. Στηρίζεται ἐπὶ πειθαρχίας, οὐχὶ ἐπὶ τῆς ὀρμῆς. Ὁ νέος παρὰ πᾶσαν τὴν πρὸς ἀπαλλαγὴν προσπάθειαν ζῆ ἀκόμη εἰς μέγαν βαθμὸν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς οἰκογενείας, ἢ γενικώτερον ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου φύσει κατάγεται. Πέρα τούτου ζητεῖ ἐν πρώτοις νὰ εὕρη δι' ἑαυτὸν προσωπικὰς σχέσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ὅλην φύσιν τοῦ ἀτόμου, ὑπὸ μορφήν εἴτε ὁμοταξίας εἴτε ὑποταγῆς. Κέκτηται, ὡς ἐλέγομεν, αἴσθησιν διὰ καθολικὴν κοινωνίαν, οὐχὶ διὰ συνδέσμους σκοπῶν. Διὰ τοῦτο εἶναι λ. χ. ὅλως ἐσφαλμένον νὰ θέλωμεν νὰ διαμορφώσωμεν τὸν σχολικὸν βίον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ κράτους ἢ καὶ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα μόνον κοινοτικῆς διοικήσεως. Ὁ σχολικὸς βίος εἶναι ἀείποτε πολὺ, πολὺ περισσότερον τούτου ἤδη σήμερον, κατὰ δὲ τὸ μέλλον δεόν νὰ διαμορφωθῆ ἀκόμη περισσότερον ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὀλοκληρωτικῆς ἀνθρωπίνης συμβιωτικῆς κοινότητος. Μερικὰ ἀξιῶματα καὶ πενιχραὶ τινες μορφαὶ αὐτοδιοικήσεως ἐπιτεθημένα ἐπ' αὐτοῦ ὡς ποικιλόχρωμοι κροσσοὶ ἐπὶ ἀπερίττου ἐνδύματος, δὲν γεννοῦν ἀκόμη πολιτικὸν πνεῦμα. Ἀλλὰ τὸ χεῖριστον τῶν σφαλμάτων εἶναι νὰ παίζωμεν ἀκόμη ἐν τῷ σχολείῳ κοινοβουλευτισμόν, νὰ ὀνομάζωμεν δὲ τοῦτο «σχολικὴν κοινότητα». Σχολικὴ κοινότης εἶναι ἡ τάξις, ὅταν μέλη αὐτῆς μοιράζωνται πράγματι μετ' ἀλλήλων τὴν ζωὴν κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῆς σημεῖα. Ἴσως δύναται —παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἡλικιῶν— νὰ συναισθανθῆ ἑαυτὸ ὡς κοινότητα καὶ τὸ ὅλον σχολεῖον, ὅταν παρέχεται εἰς αὐτὸ εὐκαιρία νὰ συναντᾶται εἰς ζητήματα κοινῶς ἐνδιαφέροντα αὐτό. Ἀλλὰ τὸ σχολικὸν κοινοβούλιον μετ' ἐκλογῶν, πληρεξουσίων, συμβουλίων καὶ ψηφοφοριῶν ἢ εἶναι ἀθῶα παιδιὰ, ἢ ὁποῖα διασκε-

δάξει επί τινα χρόνον, ἢ ἐπιπόλαιον ἀντιστάθμισμα διὰ βαθύ-
 τερόν τι, ὅπερ ἔδει νὰ ὑπάρχη καὶ τὸ ὅποιον εἶναι ἀδύνατον νὰ
 ἀναπληρωθῇ. Ὅπου ἡ μεταξὺ διδασκάλων καὶ μαθητῶν σχέσις
 προσλαμβάνει τὴν μορφήν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀντιδικίας, ἐκεῖ ὁ
 θεμελιώδης νεανικὸς τρόπος ἔχει ἀστοχήσει, οἰσodήποτε καὶ ἂν
 φέρῃ τὴν κυρίαν ἐνοχλήν. Ὁ πρῶτος κήρυξ τῆς περὶ «σχολικῆς
 κοινότητος» ἰδέας δὲν ἐφαντάσθη ἀσφαλῶς αὐτὴν οὕτω, ἀλλ' ἐστή-
 ριξεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κοινότητος τοῦ βίου. Ἐν αὐτῇ, ὡς ἐν
 ἐν παντὶ εὐρυτέρῳ κύκλῳ, παρίσταται ἀνάγκη ἐξηγήσεων, χωρὶς
 νὰ ἀπαιτῆται διαρκῶς ἡ ὑπαρξίς ἐπιτροπῶν πρὸς συζήτησιν τῶν
 αἰτήσεων καὶ τῶν παραπόνων. Καὶ περὶ κοινωνιολογικῶν πρα-
 γμάτων προκειμένου ὑπάρχει συναίσθημα ρυθμοῦ ἢ μᾶλλον αἰ-
 σθησις διὰ τὰ γνήσια καὶ τὰ τεχνητὰ κατασκευάσματα. Ὅπου
 ἐφαρμόζεται πλήρως ἡ σχολικὴ κοινότης, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ θεμε-
 λιώδης κοινωνιολογικὸς τρόπος τοῦ σχολείου ἔχει ἀποτύχει.

Ἄλλ' ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως
 πολιτικῆν. Τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τοῦτο τὸ πεδῖον τοῦ βίου εἶναι ἀκόμη
 πολὺ ἀσθενὲς κατὰ τὴν μεταξὺ 14 καὶ 17 ἔτους ἡλικίαν. Καὶ τὰ
 συμπεράσματα τῶν ἐπὶ μαθητῶν σχολείων μετεκπαιδεύσεως ἐρευ-
 νῶν τοῦ Lau πιστοποιοῦν, ὅτι οἱ μόλις ἐκ τοῦ σχολείου ἀποφοι-
 τήσαντες ἔχουν πολὺ ἀσαφεῖς παραστάσεις περὶ τῶν πολιτικῶν
 συμβάντων καὶ ὅτι δεικνύουν πολὺ ὀλίγην αὐτόβουλον συμμετοχὴν
 εἰς αὐτά. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ νεαροὶ προλετάριοι φαίνεται ὅτι
 δὲν γνωρίζουν ἀκόμη πολλὰ πράγματα περὶ κεφαλαίου καὶ ἀγῶνος
 τῶν τάξεων. Ἐὰν δὲ γνωρίζουν τι, τοῦτο εἶναι εἰλημμένον ἐκ
 τῆς ζωῆς τοῦ κόμματος, ἀρκετὰ δὲ συχνὰ ὑπὸ τὴν μορφήν συν-
 θημάτων. Ἡ ἀστικὴ νεολαία, ἰδίᾳ ἡ τῶν ἀνωτέρων σχολείων,
 ἀκόμη δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ φοιτηταὶ ὀλίγον μετεῖχον τοῦ πολιτικοῦ
 βίου ἐν Γερμανίᾳ πρὸ τοῦ πολέμου· πρὸς μεγάλην βεβαίως βλάβην
 τῆς ἐθνικῆς ἐξελίξεως. Σήμερον ἠλλαξαν ὀλίγον τὰ πράγματα.
 Ἄλλ' ἡ παλαιὰ κατάστασις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ ἐντε-
 λῶς ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν. Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς πολιτικὰς
 συζητήσεις παρατηρεῖ τις καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ἐλλιπῆ πολιτικὴν
 αἰσθησιν, πρὸ πάντων τὴν πλήρη ἔλλειψιν αἰσθήσεως διὰ τὴν ἐξω-
 τερικὴν πολιτικὴν, διὰ σταθερὰν γραμμὴν καὶ διὰ τὸν τὴν ἀπόλυ-

τον ροπὴν ἀσκοῦντα παράγοντα τῆς ἐνεργείας ἐν τῇ πολιτικῇ. Τοῦτο εἶναι ἀξιοθρήνητον, ἐάν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν παροῦσαν δύσκολον θέσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἄλλ' ἀπολύτως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, θὰ ἦτο καλὸν ἐάν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ὁ προσανατολισμὸς τὸ πρῶτον περὶ τὸ τέλος τῆς ἐφηβικῆς περιόδου, κατὰ τὸ 24ον παυ. ἔτος, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται ἐν τῷ μεταξὺ ἡ νεολαία ἀπὸ πολιτικῶν ἐντυπώσεων καὶ συζητήσεων. Ὁμιλήσαν περὶ τῆς ἀνάγκης χρόνου θρησκευτικῆς προφυλάξεως τῆς νεολαίας. Ἴσως θὰ ἦτο ἐξ ἴσου σωτηρία καὶ πολιτικὴ τις προφύλαξις αὐτῆς.

Οὐδεὶς ὑφίσταται κίνδυνος ἀπωλείας τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς νεολαίας διὰ τοῦ τρόπου τούτου. Διότι ὅ,τι ἔχει νὰ προσφέρῃ ἡ νέα γενεὰ ὡς τοιαύτη εἰς τὴν πολιτικὴν πραγματικότητα, εἶναι νέον πολιτικὸν ἦθος, ὅπερ ὠρίμασεν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὅπερ πληροῦται κατ' ὀλίγον πολιτικῆς γνώσεως καὶ βουλήσεως. Πρῶτος δρᾶσις θὰ ἠὔξανε μόνον ἤδη τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐρασιτεχνίαν καὶ θὰ ἐπεβάρυνε τοὺς ὑπευθύνους πολιτικοὺς διὰ νέων βαρῶν.

Ὁ Πλάτων ἤθελεν ἵνα οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κράτους λαμβάνονται ἐκ τῆς τάξεως τῶν πολεμιστῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον διανύσουν σειρὰν βαθμίδων τοῦ λογισμοῦ καὶ ὑποβληθοῦν εἰς βαθμιαίως χωροῦντας καθαγιασμοὺς. Τοῦτο περικλείει αἰωνίαν τινὰ ἀλήθειαν. Νὰ ὁ π η ρ ε τ ῆ σ η τις τὸ κράτος εἶναι ἤδη ἐνωρὶς δυνατόν. Ἄλλ' ὁμοίως πρέπει νὰ ἔχη ζήσει ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ κράτει ὡς μαθητευόμενος, νὰ ἔχη σκεφθῆ πολὺ περὶ αὐτοῦ, νὰ ἔχη ὑπαφέρει ὑπὲρ αὐτοῦ, πρὶν καταστῆ ἱκανὸς νὰ τὸ δ ι ε υ θ ὶ ν η.